00401941

ERN/N: D 240

នៅចំពោះមុខការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ឯកសារបានថតចម្លងត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើម CERTIFIED COPY/COPIE CERTIFIÉE CONFORME
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ នៃការបញ្ជាក់ (Certified Date /Date de certification): 28 / 01 / 2010
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង /Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Ratanak

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស

ភាគីដាក់ឯកសារ: សហមេធាវីរបស់លោក អៀង សារី

ដាក់ជូន: សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ៣០ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ កសចស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ: សម្ងាត់ CONFIDENTIAL CONFIDENTIEL 16/11/2009

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្ដោះអាសន្ន: សាធារណៈ PUBLIC 28/01/2010

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

សំណើរបស់លោក អៀង សារី ប្រឆាំងទៅនឹងលទ្ធភាពនៃការយកច្បាប់ស្តីពី
ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មកអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក

ដាក់ដោយ៖

សហមេធាវីរបស់លោក អៀង សារី

លោក អាង ឧត្តម

លោក Michael G. KARNAVAS

ផ្ញើជូន៖

សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ចៅក្រម យូ ប៊ុនឡេង

ចៅក្រម Marcel LEMONDE

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក William SMITH

ឯកសារទទួល DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): 30 / 10 / 2009
ម៉ោង (Time/Heure): 15 : 15
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Uch Arun

លោក អៀង សារី តាមរយៈសហមេធាវីរបស់គាត់ (“មេធាវីការពារក្តី”) សូមជំទាស់ទៅនឹងការយកច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មកអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក[1]។ ក.ស.ច.ស ទើបបានទទួលសំណើប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះទាក់ទងនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការ[2]។ សំណើនេះមានភាពចាំបាច់ដោយសារ ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍គឺមិនអាចអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក បានឡើយព្រោះវាផ្ទុយនឹងគោលការណ៍ *“គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង”* ដោយហេតុថា **(ក)** ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះពុំត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាបទល្មើសក្រោមច្បាប់ជាតិទេ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មនេះមិនមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ (“ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦”) និងនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងទេ[3] ហើយច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក[4] ពុំអាចបង្កើតច្បាប់សារធាតុដែលត្រូវយកមកអនុវត្តជាប្រតិសកម្មបានឡើយ។ ហើយ **(ខ)** ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិពុំអាចត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅកម្ពុជាបានឡើយ។ កម្ពុជាគ្មានច្បាប់ដើម្បីអនុម័តអនុសញ្ញាស្តីពីការបង្ការ និងការផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ ១៩៤៨ ទេ (“អនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍”) ហើយច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និង *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* (*jus cogens*) ដែលចាត់ទុកអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាបទល្មើសនោះពុំអាចត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តផ្ទាល់នៅកម្ពុជាបានឡើយ។ ថ្វីបើ ក.ស.ច.ស សម្រេចថាខ្លួនមានយុត្តាធិការទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ និងថ្វីបើមានទឡ្ហីករណ៍ផ្ទុយពីនេះក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែមេធាវីការពារក្តីសូមអះអាងថាគេពុំអាចចោទលោក អៀង សារី ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍បានទៀតឡើយដោយហេតុថាការចោទប្រកាន់ដូច្នេះ គឺជាការរំលោភបទបញ្ញត្តិនៃព្រះរាជក្រិត្យលើកលែងទោសឲ្យលោក អៀង សារី រួចផុតពីការចោទប្រកាន់អំពីអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានការកាត់*

---

[1] *សូមមើល* ការចេញផ្សាយសារព័ត៌មាន សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ “ការចោទប្រកាន់អង្គហេតុក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ កំណត់បទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ <u>អំពើប្រល័យពូជសាសន៍</u> ការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរនៃអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវ មនុស្សឃាដ ការធ្វើទារុណកម្ម និង ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញខាងសាសនា។ ដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើទៅសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតឲ្យចោទប្រកាន់អ្នកទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ”។

[2] *សូមមើល រឿងក្តី អៀង សារី* សំណុំរឿងលេខ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស ពាក្យស្នើសុំរបស់លោកអៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តនៅ អ.វ.ត.ក នូវទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវខាងព្រហ្មទណ្ឌ ដែលគេហៅថា *សហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម* ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ឯកសារ D97, ERN: 00208225-00208240 ។ *សូមមើល ផងដែរ* សេចក្តីសន្និដ្ឋានទាំងអស់ផ្សេងទៀត ទាក់ទងនឹង JCE ដែលបានដាក់នៅមុខ ក.ស.ច.ស ។

[3] កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា នូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (“កិច្ចព្រមព្រៀង”)។

[4] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (“ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក”)។

ទោសពីរដងចំពោះបទល្មើសតែមួយ (ne bis in idem)[5]។

I. ច្បាប់ជាធរមាន

ក. បទបញ្ញត្តិនៃកិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឲ្យមាន អ.វ.ត.ក ទាក់ទងនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការ

១. មាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា៖

> គោលបំណងរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងនេះគឺកំណត់អំពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ រវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃ០៦ មករា ១៩៧៩។ ក្នុងចំណោមប្រការផ្សេងៗទៀត កិច្ចព្រមព្រៀងនេះផ្តល់មូលដ្ឋានគតិយុត្តិ គោលការណ៍ និងបែបបទសម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការនេះ។

២. មាត្រា ២ (១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងចែងថា៖

> កិច្ចព្រមព្រៀងនេះទទួលស្គាល់ថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើរឿងក្តី ដូចដែលបានចែងក្នុង "ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងក្នុងរយៈកាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"... ដូចដែលបានអនុម័ត និងធ្វើវិសោធនកម្មដោយអង្គនីតិប្បញ្ញត្តិកម្ពុជានៅក្រោមរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះទទួលស្គាល់ផងដែរថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុស

---

[5] *សូមមើល រឿងក្តី អៀង សារី* សំណុំរឿងលេខ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ០៣), សារណារបស់លោក អៀង សារី អនុលោមតាម *សេចក្តីសម្រេចអំពីសំណើជាបន្ទាន់ របស់សហមេធាវី សុំការពន្យាពេលសមស្របក្នុងការដាក់សារណាជំទាស់នឹងបញ្ហាយុត្តាធិការ ចុះថ្ងៃទី៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨, ឯកសារ* C22/I/26, ERN: 00177265-00177280។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី អៀង សារី* សំណុំរឿងលេខ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ០៣), សាលដីកាលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនជនត្រូវចោទ អៀង សារី បណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ កថាខណ្ឌ ៤១-៦៣, ឯកសារ C22/I/74, ERN: 00232976-00233004, ដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះលើកឡើងថា ខ្លួនមិនអាចកំណត់បញ្ហាទាំងនេះនៅពេលនោះបានទេ។

ត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចែងក្នុងមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀង។

៣. មាត្រា ៩ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងមួយផ្នែកបានចែងថា៖

យុត្តាធិការលើរឿងក្តីរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ រួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ដូចដែលបានកំណត់ក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨ ស្តីការបង្ការនិងការផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍...។

៤. មាត្រា ១ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ចែងថា៖

ច្បាប់នេះរៀបចំឡើងក្នុងគោលបំណងវិនិច្ឆ័យទោស មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងការរំលោភលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ ១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃ ៦ មករា ១៩៧៩។

៥. មាត្រា ២ ថ្មីនៃច្បាប់ស្តីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ចែងថា៖

ត្រូវបានបង្កើតឱ្យមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការ ដែលមានស្រាប់ពោលគឺសាលាដំបូង សាលាឧទ្ធរណ៍ និងតុលាការកំពូល ដើម្បីជំនុំជម្រះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់កម្ពុជាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើឧក្រិដ្ឋ ការរំលោភទៅលើច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ និងការរំលោភទៅលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ ១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃ ៦ មករា ១៩៧៩។

៦. មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ចែងថា៖

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានអំណាចវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងឡាយ ដែលបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ដូចមានចែងក្នុងអនុសញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៨ ស្តីពីការបង្ការ និងការផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងថ្ងៃ ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលគ្មានអាជ្ញាយុកាលគឺជាអំពើមួយក្នុងចំណោមអំពើដូចខាងក្រោម ហើយដែលបានប្រព្រឹត្តក្នុង

គោលបំណងបំផ្លិចបំផ្លាញទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែកនៃក្រុមជាតិ ជាតិពន្ធុ ពូជសាសន៍ ឬសាសនាណាមួយដូចជា៖

- ការធ្វើមនុស្សឃាតទៅលើសមាជិកនៃក្រុម
- ការធ្វើឱ្យរបួសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់រូបរាងកាយ ឬសតិបញ្ញាសមាជិកនៃក្រុម
- ការធ្វើដោយចេតនាឱ្យក្រុមនេះ ទទួលរងនូវស្ថានភាពរស់នៅមួយដែលបានរៀបចំឡើងសម្រាប់បំផ្លិចបំផ្លាញរាងកាយទាំងស្រុង ឬមួយផ្នែក
- ការដាក់នូវវិធានការនានាដែលមានបំណងរារាំងមិនឱ្យមានការផ្តល់កំណើតទារក
- ការបញ្ជូនកុមារដោយបង្ខំ ពីក្រុមមួយទៅឱ្យក្រុមមួយផ្សេងទៀត។

បទល្មើសខាងក្រោមត្រូវផ្តន្ទាទោសដូចបទល្មើសខាងលើដែរ៖

- ការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍
- ការសមគំនិតប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍
- ការចូលរួមប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។

ខ. គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង*

៧. គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង*[6] ចែងថា គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ចំពោះអំពើមួយ លើកលែងតែអំពើនោះត្រូវបានកំណត់ក្នុងច្បាប់ថាជាបទល្មើសនាពេលដែលមានបទល្មើសនោះកើត និងមានច្បាប់ចែងថាអោយមានការផ្តន្ទាទោស។ គោលការណ៍នេះមានចែងនៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិ

[6] ជាពិសេស គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង* (*nullum crimen sine lege*) នៅក្នុងប្រទេសប្រកាន់យកច្បាប់ស៊ីវិលឡូ គេកំណត់យកគោលការណ៍បួនគឺ៖ i) បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌអាចត្រូវបានកំណត់ តែក្នុងច្បាប់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតែប៉ុណ្ណោះ ("*nullum crimen sine lege scripta*"); ii) បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវកំណត់តាមរយៈច្បាប់ជាក់លាក់ ("*nullum crimen sine lege stricta*"); iii) បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវកំណត់ចំពោះមុខច្បាប់ ("*nullum crimen sine proevia lege*"); និង iv) បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌមិនត្រូវបកស្រាយដោយភាពស្រដៀងគ្នានោះទេ។ ANTONIO CASESSE, INTERNATIONAL CRIMINAL LAW, ១៤១-៤២ (បោះពុម្ពដោយ Oxford University Press, ឆ្នាំ២០០៣) (ហៅកាត់ថា "CASESSE")។

នយោបាយ (“កតិកាសញ្ញា ICCCPR”) ដែល អ.វ.ត.ក ត្រូវគោរពតាមបទដ្ឋាននេះទាំងស្រុង[7]។

៨. មាត្រា ១១ (២) នៃសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបញ្ជាក់អំពីគោលការណ៍នេះដែលមានសេចក្តីដូចតទៅ៖

គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវបានផ្តន្ទាទោសពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដោយបានប្រព្រឹត្ត ឬភ្លាំងភ្លាត់ប្រព្រឹត្តដែលអំពើនេះមិនបានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិ ឬអន្តរជាតិ។ មិនត្រូវផ្តន្ទាទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលបានកំណត់ឱ្យអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលបទល្មើសបានកើតឡើងឡើយ។

៩. មាត្រា ១៥ នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយចែងថា៖

១. គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះមិនត្រូវដាក់ទោសឱ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយច្បាប់បានបញ្ញត្តិឱ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។

២. គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោសដល់ជនណាម្នាក់ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលជននោះបានប្រព្រឹត្តក្នុងខណៈពេលដែលអំពើ ឬការខកខាននោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់

---

[7] យោងតាមមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣ របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដូចដែលត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី៤ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩ “[ព្រះ]រាជាណាចក្រកម្ពុជាទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និង កតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្សសិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ។ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ យោងតាមមាត្រា៣៣ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញរបស់សាលាដំបូងត្រូវអនុវត្តន៍យុត្តាធិការរបស់ខ្លួនសមស្របតាមបទដ្ឋានយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ភាពត្រឹមត្រូវនឹងដំណើរការសមស្របនៃច្បាប់ដូចដែលបានចែងក្នុងមាត្រា១៤ និង១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៦៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងនយោបាយ”។ យោងតាមមាត្រា១៣(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជានូវឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ “[សិទ្ធិ] របស់ជនជាប់ចោទដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ និង ១៥ នៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិឆ្នាំ១៩៦៦ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ត្រូវតែបានគោរពនៅទូទាំងដំណើរការនៃការជំនុំជម្រះក្តី”។

ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ[8]។

១០. មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ (“ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦”) បានចែងអំពីគោលការណ៍មូលដ្ឋាននេះក្នុងន័យចង្អៀត៖

ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌគ្មានអនុភាពប្រតិសកម្មទេ។ គ្មានអំពើឧក្រិដ្ឋណាមួយត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយការដាក់ទោស ដែលពុំត្រូវបានប្រកាសដោយច្បាប់មុនពេលអំពើនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ។ ថ្វីបើដូច្នេះ នៅក្នុងពេលច្បាប់ធ្វើការលុបបំបាត់ការរំលោភ ឬកាត់បន្ថយទោស សេចក្តីសម្រេចគតិយុត្តិថ្មីនេះអាចដាក់ឱ្យអនុវត្តបានចំពោះការរំលោភច្បាប់ពីពេលអតីតកាល បើទោះជាការរំលោភដែលត្រូវគេរកឃើញនោះ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តមុនពេលមានការអនុម័តច្បាប់ថ្មីនេះក្តី ក៏ត្រូវធ្វើក្រោមលក្ខខណ្ឌដែលថាគ្មានការផ្តន្ទាទោសជាក់លាក់ណាមួយបានកើតឡើងឡើយ[9]។

១១. ការហាមឃាត់ដ៏តឹងរ៉ឹងអំពីច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលមានអានុភាពប្រតិសកម្ម ដែលរកឃើញនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦[10] ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស ដែល

---

[8] មាត្រា១៥ នៃកតិកាសញ្ញា អន្តរជាតិ ស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ បានអនុម័តនិងបើកឱ្យចុះហត្ថលេខា ឱ្យសច្ចាប័ន និងឱ្យចូលជាសមាជិកតាមសេចក្តីសម្រេចចិត្តលេខ២២០០ A (XXI) ចុះថ្ងៃទី១៦ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៦ របស់មហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ ចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី២៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦ ។ គោលការណ៍នេះត្រូវបានលើកឡើងស្រដៀងគ្នានៅក្នុងពហុភាពនៃលិខិតុបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សផ្សេងៗទៀត។ *សូមមើល*សន្ធិសញ្ញាអឺរុបស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន មាត្រា៧។ អនុសញ្ញាអន្តរអាមេរិកកាំង ស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស មាត្រា៩។ ធម្មនុញ្ញអាហ្វ្រិកនៃសិទ្ធិមនុស្សនិងពលរដ្ឋ មាត្រា៧ (២)។ លក្ខន្តិកៈក្រុងរ៉ូមនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ មាត្រា២២, ២៤។ សន្និបាទក្រុងហ្សឺណែវលើកទីបី ឆ្នាំ១៩៤៩ មាត្រា៩៩។ សន្និសីទក្រុងហ្សឺណែវលើកទីបួន ឆ្នាំ១៩៤៩ មាត្រា៦៧។ វាក៏ត្រូវបានទទួលស្គាល់ផងដែរដោយតុលាការ ICTY ។ *សូមមើល ជាឧទាហរណ៍, រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ Vasiljević,* IT-98-32-T សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០២, កថាខណ្ឌ១៩៣។ *រឿងក្តីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ Galić*, IT-98-29-T សាលក្រម ចុះថ្ងៃទី៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៣, កថាខណ្ឌ៩២។

[9] ការបកប្រែភាសាក្រៅផ្លូវការពីអត្ថបទជាភាសាបារាំង។

[10] ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់ថា គោលការណ៍នេះគឺជាគោលការណ៍សារវ័ន្តមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៥៦។ ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានពិចារណាថា តើវិសាលភាពនៃអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់បទល្មើសដែលគ្របដណ្តប់ដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៥៦ នឹងរំលោភរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាដែរឬអត់នោះ វាហាក់ដូចរកឃើញថាមិនមានការរំលោភទៅវិញ ក្រោយពេលដែលគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង* មិនត្រូវបានគេឃើញមានចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាឡើយ។ *សូមមើល* សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ លេខ ០៤០/០០២/២០០១ ចុះថ្ងៃទី ១២ កុម្ភៈ ២០០១។ សេចក្តីសម្រេចនេះមានកំហុសឆ្គងត្រង់ មាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញមានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ថា កម្ពុជាត្រូវគោរពសិទ្ធិមនុស្សដូចមានចែងក្នុងសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងលិខិតូបករណ៍សិទ្ធិមនុស្សដទៃទៀត។ គោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើ*

បានឈានទៅដល់ការអនុម័តច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៩៣[11]។ ដូច្នេះវិសាលភាពនៃការការពារដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា ប្រឆាំងនឹងភាពប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ហើយពង្រីកវិសាលបន្ថែមទៀតក្នុងអនុញ្ញាតដោយកតិកាសញ្ញា ICCPR ដែលគ្រាន់តែចែងពីការធានាជាអប្បបរិមា។ ដូចមានចែងក្នុង មាត្រា ៥ (២) នៃកតិកាសញ្ញា ICCPR ក្នុងពេលដែលមានការការពារសិទ្ធិនេះមានលក្ខណៈទូលំទូលាយក្នុងថ្នាក់ជាតិជាងកម្រិតអន្តរជាតិ នោះបទបញ្ញត្តិជាតិមានអធិកភាព និងត្រូវដាក់ឲ្យអនុវត្ត[12]។ នេះជាការពិតក្នុងករណីបច្ចុប្បន្នដែលកតិកាសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដែលកម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខា និងផ្តល់សច្ចាប័ន បន្ទាប់ពីការកើតមានឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់[13]។

១២. គោលបំណងនៃគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង* នេះគឺដើម្បី "ការពារពលរដ្ឋឲ្យបានរឹងមាំតាមលទ្ធភាពធ្វើទៅបាន ប្រឆាំងនឹងអំណាចតាមទំនឹងចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល និងឆន្ទានុសិទ្ធិ

គ្មានច្បាប់ចែង គេឃើញមានចែងនៅក្នុងលិខិតូបករណ៍ទាំងនេះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានសម្រេចដោយមិនសមរម្យដោយមិនអើពើមាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៥៦។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញមិនត្រូវបានគេស្នើអោយត្រួតពិនិត្យធម្មនុញ្ញភាពនៃមាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ១៩៥៦ នេះទេ ខណៈដែលខ្លួនមានអំណាចដើម្បីធ្វើតាមសំណើសុំអនុលោមតាមមាត្រា១៤១ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ហើយមិនបានសម្រេចថា មាត្រានេះគឺមិនស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ខណៈដែលខ្លួនអាចធ្វើដូច្នេះបានអនុលោមតាមមាត្រា ១៤២ថ្មី នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញបានត្រឹមតែសម្រេចមិនអើពើបទបញ្ញត្តិប្រឆាំងនឹងការអនុវត្តន៍ប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌដែលគេឃើញមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ ខណៈដែលបណ្តោយអោយក្រមនេះនៅជាធរមានដដែល។ ជាការច្បាស់ណាស់ថា សេចក្តីសម្រេចនេះត្រូវបានធ្វើឡើងគឺដើម្បីសម្រេចទៅតាមលទ្ធផលមួយដែលគេចង់បាន ដោយមិនខ្វាយខ្វល់អំពីមូលដ្ឋានសំអាងផ្លូវច្បាប់ជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួន។ កម្ពុជាត្រូវតែគោរពច្បាប់ជាធរមានរបស់ខ្លួន និងមិនអាចមិនអើពើបទបញ្ញត្តិនានានៃច្បាប់របស់ខ្លួនដែលខ្លួនយល់ឃើញថាមិនមានប្រយោជន៍ ដោយមិនបានប្រើប្រាស់នីតិវិធីសមរម្យដើម្បីកែប្រែច្បាប់របស់ខ្លួន។

[11] *សូមមើល* គោលការណ៍សម្រាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ទៅនឹងកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីដំណោះស្រាយនយោបាយដ៏ទូលំទូលាយនៃជម្លោះកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១ ឧបសម្ព័ន្ធ៥ គោលការណ៍ទី២។

[12] មាត្រា៥(២) នៃ ICCPR ចែងថា "មិន[ត្រូវ]ធ្វើការរិតត្បិត ឬបដិប្បញ្ញត្តិណាមួយឡើយទៅលើសិទ្ធិមូលដ្ឋានរបស់មនុស្សដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ ឬដែលនៅជាធរមានក្នុងរដ្ឋភាគីនៃកតិកាសញ្ញានេះ ដោយអនុលោមទៅតាមច្បាប់អនុសញ្ញា បទបញ្ជា ឬទំនៀមទម្លាប់ ដោយយកលេសថាកតិកាសញ្ញានេះមិនទទួលស្គាល់សិទ្ធិទាំងនោះក្នុងកម្រិតតិចជាង"។ បទប្បញ្ញត្តិនេះការពារជាសំខាន់នូវភាពសក្តិសិទ្ធនៃច្បាប់ណាដែលកំណត់ការការពារកម្រិតខ្ពស់សម្រាប់សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ជាងប្បញ្ញត្តិដែលមានចែងក្នុង ICCPR។ *សូមមើល* MANFRED NOVAK, UN COVENANT ON CIVIL AND POLITICAL RIGHTS: ICCPR COMMENTARY 118 (N.P. Engel Publisher, 2005)។

[13] កម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាICCPRនៅថ្ងៃទី១៧ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៨0 និងបានអនុម័ត នៅថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩២, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en ។

ហួសហេតុរបស់តុលាការ។ ជារួម មូលដ្ឋានគ្រឹះនៃទស្សនៈនេះវាស្ថិតនៅលើការសន្មត *ការលំអៀងមកខាងជនជាប់ចោទ* favor rei (ដែលមានទំនោរទៅរកជនជាប់ចោទ) (ផ្ទុយពី *ពីការលំអៀងមកខាងសង្គម* favor societatis ឬដែលមានទំនោរទៅរកសង្គម[14]") ។

II. ទឡ្ហីករណ៍

ក. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ពុំត្រូវបានចាត់ទុកជាបទល្មើសនៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជាទេ

i. ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍គ្មានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ទេ

១៣. ក្នុងនាមជាតុលាការកម្ពុជា អ.វ.ត.ក មានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមច្បាប់កម្ពុជា[15]។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការថាជាក្រមកំពុងអនុវត្តនៅកម្ពុជាអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ក្នុងពេលនៃការប្រព្រឹត្តិឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់[16]។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនេះពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយចាត់ទុកអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ថាជាបទល្មើសឡើយ។ ដូច្នេះគេពុំអាចយក ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩៥៦ នេះដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានដើម្បីចោទប្រកាន់អំពីបទប្រល័យពូជសាសន៍បានឡើយ។

១៤. ការចោទប្រកាន់ និងឈានទៅដល់ការផ្តន្ទាទោស ជនសង្ស័យ ឬ ជនជាប់ចោទ តាមក្រមនេះចំពោះអំពើទាំងឡាយដែលការពិតពុំបានរំលោភបំពានលើក្រមនេះគឺជាការរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើសបើគ្មានច្បាប់ចែង* ដែលតម្រូវថា អំពើដែលអាចផ្តន្ទាទោសបានគឺជាអំពើទាំងឡាយណាដែលបង្កើតបានជាបទល្មើសនៅពេលដែលមានបទល្មើសនោះកើតឡើង[17]។ ការខកខានពុំបាន

---

[14] CASESSE នៅទំព័រ ១៥២។

[15] *សូមមើល* មាត្រា១២(១) នៃកិច្ចព្រមព្រៀង។ *សូមមើលផងដែរ* បុព្វកថា នៃវិធានផ្ទៃក្នុងវិសោធនកម្មលើកទី៤ ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩។

[16] *សូមមើល រឿងក្តី កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច"* សំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ស.ដ ព័ត៌មានអំពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ នៃប្រទេសកម្ពុជា និងសំណើយថាភាពនៃក្រមអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៩ ឯកសារ E91/5, ERN: 00365471-00365472 ។

[17] *សូមមើល* Helmut Kreicker, *ការចោទប្រកាន់ថ្នាក់ជាតិចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ដែលចេញពីទស្សនាទានប្រៀបធៀប* (*National Prosecution of Genocide from a Comparative Perspective*), 5 INT'L CRIM. L. REV. 313, 320-321(2005), (ហៅកាត់ថា "Kreicker") ដែលគាត់ផ្តល់អំណះអំណាងថា មានតែច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ

គោរពគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង* គឺជាការរំលោភរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា[18] ព្រមទាំងរំលោភមាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦[19]ទៀតផង។

ii. កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ពុំបង្កើតឱ្យមានច្បាប់ថ្មីឡើយ ពោលគឺគ្រាន់តែផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យ អ.វ.ត.ក យកច្បាប់ដែលមានស្រាប់មកអនុវត្តប៉ុណ្ណោះ

១៥. កិច្ចព្រមព្រៀង និងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ពុំបង្កើតឱ្យមានច្បាប់សារធាតុព្រហ្មទណ្ឌជាតិថ្មីឡើយ។ កិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីកំណត់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងការកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលកម្ពុជាទទួលស្គាល់[20]។ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី "កាត់សេចក្តីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះ

និងកំណត់ជាក់លាក់ដែលគេងាយរកមើលបានតែប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចអោយបុគ្គលម្នាក់ដឹងថាអំពើរបស់គាត់នឹងធ្វើឱ្យគាត់ទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ។

[18] យោងតាមមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ ដែលបានវិសោធនកម្មថ្ងៃទី៤ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩ "[ព្រះ]រាជាណាចក្រកម្ពុជា<u>ទទួលស្គាល់ និងគោរព</u>សិទ្ធិមនុស្ស ដូចមានចែងក្នុងធម្មនុញ្ញនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាព្រមទាំងអនុសញ្ញាទាំងឡាយទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្សសិទ្ធិនារី និងសិទ្ធិកុមារ"។

[19] *សូមមើល* Bert Swart, *តុលាការដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌសារធាតុ* នៅក្នុងបណ្តាតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិដូចជានៅ ប្រទេសសៀរ៉ាលេអូន ប្រទេសទីម័រខាងកើត ប្រទេសកូសូវ៉ូ និងប្រទេសកម្ពុជា (*Internationalized Courts and Substantive Criminal Law*, *in* INTERNATIONALIZED CRIMINAL COURTS AND TRIBUNALS: SIERRA LEONE, EAST TIMOR, KOSOVO AND CAMBODIA) នៅទំព័រ 291, 310 (Cesare P.R. Romano, ed., 2004). "អាច[មាន] ករណីដែលជនជាប់ចោទអាចត្រូវទទួលខុសត្រូវអនុលោមតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ប៉ុន្តែមិនអនុលោមទៅតាមច្បាប់ជាតិ។ ឧទាហរណ៍ទំនងបំផុតនៃស្ថានភាពដូចនេះ ប្រហែលជាឧទាហរណ៍មួយដែលនៅពេលប្រព្រឹត្តនោះ ច្បាប់ជាតិមិនទាន់បានចាត់ទុកថាជាបទល្មើសគ្រប់គ្រាន់ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិជាទូទៅ។ <u>គោលការណ៍ថ្នាក់ជាតិទាក់ទងនឹង *គ្មានច្បាប់ គ្មានបទល្មើស* nullum crimen អាចធ្វើឱ្យតុលាការដែលមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ មិនអាចចៀសរួចពីការលើកលែងចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទ</u> បើទោះបីជាមាត្រា១៥(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលនឹងប្រហែលជាមិនរារាំងការអនុវត្តប្រតិសកម្មនូវការអនុវត្តថ្នាក់ជាតិចំពោះច្បាប់ជាតិដែលចាត់ជាទុកជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌចំពោះ "អំពើ ឬការខកខាននោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ" ។ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម) ។

[20] កិច្ចព្រមព្រៀង មាត្រា១ ។

ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ច្បាប់ និងទំនៀមទម្លាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលកម្ពុជាទទួលស្គាល់[21]" ។ ដូច្នេះតួនាទីរបស់កិច្ចព្រមព្រៀងគឺដើម្បីបង្កើតឡើងនូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជា ខណៈពេលដែលតួនាទីរបស់ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតឲ្យមាន អ.វ.ត.ក គឺដើម្បីដាក់ឲ្យអនុវត្តជាក់ស្ដែងនូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការនេះ ក្នុងនោះមានដូចជាតាមរយៈការកំណត់យុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក លើរឿងក្ដីទៅលើពេលវេលា និងទៅលើបុគ្គល។

១៦. ដូច្នេះ មាត្រា ៤ នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើតឲ្យមាន អ.វ.ត.ក គ្រាន់តែចែងអំពីនិយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ដែល អ.វ.ត.ក នឹងមានយុត្តាធិការទៅលើ បើសិនជាវាអាចផ្ដន្ទាទោសបានក្រោមច្បាប់សារធាតុដែលនៅជាធរមាន។ មាត្រានេះមិនបង្កើតឲ្យមានឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ជាច្បាប់សាធារតុមួយដែលយកមកអនុវត្តជាប្រតិសកម្មបានឡើយ។ មាត្រានេះក៏ពុំបានអនុវត្តនូវអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជាដែរ។ វាពុំអាចទេ។ បើគេយកវាមកអនុវត្តនោះនឹងជា ការរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង* ដូច្នេះហើយវារំលោភច្បាប់កម្ពុជា។

ខ. ច្បាប់សារធាតុព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ពុំអាចត្រូវបានយកមកអនុវត្តផ្ទាល់ក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានឡើយ

១៧. អ.វ.ត.ក គឺជាតុលាការជាតិបង្កើតឡើងក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការដែលមានស្រាប់របស់ប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជា[22]។ ទោះបីច្បាប់សារធាតុព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិផ្អែកទៅលើមូលដ្ឋាននៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្ដី ក៏ច្បាប់នេះពុំអាចនឹងត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានឡើយ។ នេះមកពីកម្ពុជាប្រកាន់យកប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម (dualist) ដែលផ្ទុយពី

---

[21] ច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អវតក មាត្រា ១ ។

[22] បញ្ហានេះត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ក្នុងសេចក្ដីសម្រេចដំបូងរបស់ខ្លួន។ អង្គជំនុំជម្រះបានលើកឡើងថា " "ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្ដែង និងតាមផ្លូវច្បាប់ អ.វ.ត.ក គឺជាស្ថាប័នឯករាជ្យ ហើយដំណើរប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន ក៏ឯករាជ្យផងដែរនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធតុលាការជាតិ"។ *រឿងក្ដី កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច" សំណុំរឿងលេខ* 00១/១៨-0៧-២00៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស (អ.ប.ជ0១) សាលដីកាលើបណ្ដឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នរបស់ជនត្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច" ចុះថ្ងៃទី៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២00៧ កថាខណ្ឌ១៩ ។ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

ប្រព័ន្ធឯកនិយម (monist)[23] នៅក្នុងវិធីសាស្ត្ររបស់ខ្លួនដើម្បីអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ[24]។

១៨. ការប្រកាន់យកប្រព័ន្ធឯកនិយម ឬទ្វិកនិយមគឺដើម្បីកំណត់យន្តការដែលរដ្ឋប្រើប្រាស់ដើម្បីផ្តល់ប្រសិទ្ធភាពដល់កាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិរបស់ខ្លួន។ រដ្ឋដែលប្រកាន់យកប្រព័ន្ធទ្វិកនិយមចាត់ទុកច្បាប់អន្តរជាតិថាមានលក្ខណៈដោយឡែកពីច្បាប់ជាតិ[25]។ ច្បាប់អន្តរជាតិត្រូវបានគេយកមកអនុវត្តនៅ

---

[23] "អ្នកប្រកាន់ប្រព័ន្ធឯកនិយម អះអាងថាប្រព័ន្ធច្បាប់មានតែមួយ ដោយច្បាប់អន្តរជាតិគឺជាធាតុផ្សំមួយ "ជាមួយផ្នែកផ្សេងៗនៃច្បាប់ជាតិ"។ សម្រាប់ Monist ច្បាប់អន្តរជាតិគឺគ្រាន់តែជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់ជាតិ ជាមួយនឹងវង្វង់នៃច្បាប់ជាតិដែលគេស្គាល់។ អ្នកប្រកាន់ប្រព័ន្ធទ្វិកនិយមអះអាងថាប្រព័ន្ធច្បាប់មានចំនួន២ខុសគ្នា ហើយមានអត្ថិភាព "ជាផ្នែកក្នុងវង្វង់នៃសកម្មភាពខុសគ្នាដែលនោះគឺកម្រិតជាតិ និងកម្រិតអន្តរជាតិ"។ Michael Kirby, The Growing Rapprochement between International Law and National Law, in LEGAL VERSIONS OF THE 21ST CENTURY: ESSAYS IN HONOUS OF JUDGE CHRISTOPHER (Antony Anghie & Garry Sturgess eds. 1998) ដោយដកស្រង់សម្តី ROSALYN HIGGINS, PROBLEMS AND PROCESS – INTERNATIONAL LAW AND HOW WE USE IT 205 (Oxford, 1994)។ ថ្វីបើ ប្រទេសបារាំង ដែលប្រព័ន្ធច្បាប់របស់ខ្លួនត្រូវបានកម្ពុជាយកធ្វើជាគំរូតាម គឺជាប្រព័ន្ធឯកនិយមយ៉ាងហោចណាស់ទាក់ទងនឹងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ វាមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ណាស់តាមរយៈការប្រៀបធៀបរវាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា និងបារាំង ដែលកម្ពុជាមិនយកលំនាំតាមវិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នានេះទេ។ *សូមមើល* ជំពូក VI នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញបារាំង *ដែលអាចស្វែងរកបាននៅគេហទំព័រ* http://www.assemblee-nationale.fr/english/8ab.asp ដែលត្រូវបានគេប្រៀបធៀបជាមួយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា។ ភាពទីទៃពីគ្នារវាងប្រព័ន្ធរបស់កម្ពុជា និងបារាំង នៅក្នុងរឿងនេះគឺមិនទាក់ទងនឹងបញ្ហាណាមួយជាពិសេសឡើយ ដោយហេតុថាប្រទេសបារាំង នឹងមិនអនុវត្តដោយផ្ទាល់នូវអនុសញ្ញាមួយដែលមិនមានប្រសិទ្ធិភាពស្វ័យអនុវត្តឡើយ។ *សូមមើល See* ANTHONY AUST, MODERN TREATY LAW AND PRACTICE 146-47 (Cambridge University Press, 2000); TREATY MAKING – EXPRESSION OF CONSENT BY STATES TO BE BOUND BY A TREATY 89, 93-94 (Kluwer Law International 2001) (ហៅកាត់ថា "AUST")។

[24] មើលឯកសារអង្គការសហប្រជាជាតិ CERD/C/292/Add.2, ថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៧ កថាខណ្ឌ១៩ ដែលគណៈកម្មាធិការស្តីពីការលុបបំបាត់ការរើសអើងពូជសាសន៍បានយោងទៅដល់អនុសញ្ញាចំនួន ៨ ដែលកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័ន ហើយបានថ្លែងថា វាពុំត្រូវបានសំអាងដោយផ្ទាល់នៅចំពោះមុខតុលាការកម្ពុជា ឬអាជ្ញាធររដ្ឋបាលឡើយ។ *សូមមើលផងដែរ* Suzannah Linton, *Putting Cambodia's Extraordinary Chambers into Context*, 11 S.Y.B.I.L.195, 203-204 (2007) ដែលគាត់បញ្ជាក់ថារដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានការពេញចិត្តចំពោះប្រព័ន្ធ ទ្វិកនិយម។

[25] ក្នុងប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម "ពេលអង្គនីតិបញ្ញត្តិ និងនីតិប្រតិបត្តិ ខកខានពុំបានចាត់វិធានការអនុវត្តឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ តុលាការជាតិជារឿយៗតែងតែជៀសវាងការតម្កល់ច្បាប់អន្តរជាតិតាមរយៈការយកមកអនុវត្តផ្ទាល់ ដោយយល់ឃើញថាពួកគេ ពុំអាចជំនួសឲ្យស្ថាប័ននយោបាយក្នុងការជ្រើសរើសទម្រង់នៃការអនុលោមតាមកាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិ។ ក្នុងករណីនេះ សេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើស *វិធី* អនុវត្តជាក់ស្តែងឈានសន្ធឹងទៅដល់សេរីភាពក្នុងការជ្រើសរើស *ថាតើ* ត្រូវអនុវត្តឬអត់"។ WARD N. FERDANANDUSSE, DIRECT APPLICATION OF INTERNATIONAL CRIMINAL LAW IN NATIONAL COURTS 142 (T.M.C. Asser Press 2006) [ចាប់ពីត្រឹមនេះតទៅហៅថា FERDINANDUSSE]។ សូមមើលផងដែរ ដូចឯកសារយោងខាងលើ ត្រង់១៣២ "ជាវិធានទូទៅ ច្បាប់អន្តរជាតិទុកឲ្យរដ្ឋមានសេរីភាពក្នុងការអនុវត្ត និងបំពេញកាតព្វកិច្ច

ក្នុងប្រព័ន្ធនេះប្រសិនបើ៖ (១) ការអនុវត្តផ្ទាល់ត្រូវបានអនុញ្ញាតយ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬ (២) ច្បាប់ជាតិដាក់ប្រកាសអោយប្រើបានយកច្បាប់អន្តរជាតិនោះច្របាច់បញ្ចូលទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់រដ្ឋនោះ[26]។ ចំពោះករណីអនុសញ្ញា ប្រសិនបើគ្មាន ច្បាប់ជាតិដាក់ប្រកាសអោយប្រើទេ អនុសញ្ញានោះត្រូវតែមានប្រសិទ្ធិភាពស្វ័យអនុវត្ត (self-executing) ទើបអាចយកមកអនុវត្តបានដោយផ្ទាល់[27]។

១៩. ក្នុងរឿងក្តី Nulyarimma ទល់នឹង Thompson គេអាចប្រទះឃើញឧទាហរណ៍មួយអំពីអ្វីដែលបានកើតឡើងក្នុងពេលរដ្ឋដែលប្រកាន់យកប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម[28] ត្រូវបានគេស្នើឲ្យយកច្បាប់អន្តរជាតិមកអនុវត្តដោយពុំចាំបាច់មានការអនុញ្ញាតពីច្បាប់ ឬរដ្ឋធម្មនុញ្ញ[29]ឡើយ។ ក្នុងរឿងក្តីនេះ តុលាការសហព័ន្ធអូស្ត្រាលីបានបើកសវនាការលើរឿងក្តី២រួមគ្នា ដែលភាគីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជនជាតិអូស្ត្រាលីអ្នកស្រុកដើមបានលើកអំណះអំណាងថានាយករដ្ឋមន្ត្រី និងសមាជិករដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀតមានទោសពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ចំពោះទង្វើដែលរួមចំណែកដល់ការបំផ្លាញប្រជាជនអ្នកស្រុកដើម ក្នុងនាមជាក្រុមជាតិពន្ធុ ឬជាតិសាសន៍មួយ។ ប្រទេសអូស្ត្រាលីបានផ្តល់សច្ចាប័នទៅលើ

អន្តរជាតិតាមមធ្យោបាយស័ក្តិសម។ ឧទាហរណ៍មួយនៃរឿងនេះអាចត្រូវបានគេមើលឃើញនៅក្នុងតុលាការប្រទេសអង់គ្លេស ដែលតុលាការនេះបានយល់ឃើញថា "កាតព្វកិច្ច ... ដែលត្រូវបានគេសន្មតតាមរយៈការផ្តល់សច្ចាប័ននូវ UNCAT គឺមិនអាចអនុវត្តបានដោយផ្ទាល់នៅក្នុងតុលាការអង់គ្លេសឡើយ ដោយហេតុថា "សន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិមិនអាចបង្កើតបានជាផ្នែកមួយនៃច្បាប់អង់គ្លេស ហើយតុលាការអង់គ្លេសមិនមានយុត្តាធិការដើម្បីបកស្រាយ ឬអនុវត្តសន្ធិសញ្ញាទាំងនេះឡើយ"" អត្ថបទរបស់ Rosemary Pattenden, *Admissibility in Criminal Proceedings of Third Party and Real Evidence Obtained by Methods Prohibited by UNCAT,* 10 INT'L J. EVIDENCE & PROOF 1, 29 (2006)។

[26] អត្ថបទរបស់ Gabriele Olivi, ក្រោមចំណងជើងថា *តួនាទីរបស់តុលាការជាតិនៅក្នុងការចោទប្រកាន់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ៖ ទស្សនាទានថ្មី* (*The Role of National Courts in Prosecuting International Crimes: New Perspectives*) 18 SRI LANKA J. INT'L L. 83, 86-87 (2006). [ហៅកាត់ថា "Olivi"]

[27] លិខិតុបករណ៍ច្បាប់មួយ គឺមានប្រសិទ្ធិស្វ័យអនុវត្ត "ចូលជាធរមានភ្លាមដោយមិនចាំបាច់មានប្រភេទនៃអំពើអនុវត្តណាមួយនោះទេ"។ វចនានុក្រម BLACK'S LAW DICTIONARY 1364 (បោះពុម្ពដោយ West Publishing Co, ប្រែសម្រួលលើកទី៧ ឆ្នាំ១៩៩៩)។ *សូមមើលផងដែរ* William A. Schabas, *National Courts Finally Begin to Prosecute Genocide, the 'Crime of Crimes,'* 1 J. INT'L CRIM. JUST. 39, 62 (2003) [បន្ទាប់ពីនេះ *National Courts Finally Begin to Prosecute Genocide*]; MALCOLM N. SHAW QC, INTERNATIONAL LAW 263 (ប្រែសម្រួលលើកទី៥ ឆ្នាំ២០០៣) ដែលទាំងពីរនេះកត់សម្គាល់ថា អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មានប្រសិទ្ធភាពដោយស្វ័យប្រវត្តិ។

[28] ប្រទេសអូស្ត្រាលីអនុវត្តប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម។ *សូមមើល* DAVID SLOSS, TREATY ENFORCEMENT IN DOMESTIC COURTS: A COMPARATIVE ANALYSIS ១៣ (Cambridge University Press 2009)។

[29] *រឿងក្តី Nulyarimma តទល់ Thompson* [1999] FCA 1192 (តុលាការសហព័ន្ធអូស្ត្រាលី)។

អនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែមិនបានអនុម័តច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើឡើយ។ តុលាការបានសម្រេចថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍គ្មានអត្ថិភាពនៅក្នុងច្បាប់អូស្ត្រាលីទេ។ ដូច្នេះមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលពុំត្រូវបានកាត់សេចក្តីចំពោះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឡើយ។ ចៅក្រម Justice Wilcox បានបញ្ជាក់ថា៖

> គេនិយាយបានម្យ៉ាងថា ប្រទេសអូស្ត្រាលីមានកាតព្វកិច្ចគតិយុត្តិអន្តរជាតិក្នុងការចោទប្រកាន់ ឬធ្វើបត្យាប័នជនសង្ស័យប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលគេបានប្រទះឃើញក្នុងទឹកដីរបស់ខ្លួន ហើយសភាកុមម៉ុនវែល (Commonwealth Parliament) អាចបង្កើតច្បាប់ដើម្បីធានាឱ្យមានការបំពេញកាតព្វកិច្ចនោះ។ គេនិយាយបានម្យ៉ាងវិញទៀតថា បើគ្មានច្បាប់ចែងដូចខាងលើទេ ជននោះអាចត្រូវបានកាត់សេចក្តីពីបទប្រល័យពូជសាសន៍នៅចំពោះមុខតុលាការអូស្ត្រាលី។ ប្រសិនបើមានជំហរបែបនោះមែន វានឹងនាំទៅដល់លទ្ធផលដែលគួរឱ្យចង់ដឹងដែលថា កាតព្វកិច្ចអន្តរជាតិដែលកើតមានឡើងអនុលោមតាមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់នោះ វាមានផលវិបាកខាងផ្នែកជាតិធំធេងជាងកាតព្វកិច្ចដែលកើតមានឡើងតាមការស្ម័គ្រចិត្តច្បាស់លាស់ តាមរយៈការចុះហត្ថលេខា និងការផ្តល់សច្ចាប័នរបស់ប្រទេសអូស្ត្រាលីដល់អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ។ ការផ្តល់សច្ចាប័នទៅឱ្យអនុសញ្ញាមួយវាពុំប៉ះពាល់ផ្ទាល់ដល់ច្បាប់អូស្ត្រាលីឡើយ លើកលែងតែ និងរហូតដល់ពេលមានការអនុម័តច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើ។ នេះហាក់ដូចជាជំហរមួយ ទោះបីនៅក្នុងពេលរដ្ឋសភាបានអនុម័តលើការផ្តល់សច្ចាប័ននោះរួចហើយក្តី ដូចក្នុងករណីអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍នេះឯង[30]។

ភាគីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍បានលើកទឡ្ហីករណ៍ថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មមួយប្រភេទដែលអាចផ្តន្ទាទោសបានតាមច្បាប់អន្តរជាតិ ថ្វីបើពុំមានច្បាប់ជាតិរបស់រដ្ឋប្រកាសថាឧក្រិដ្ឋកម្មនេះអាចផ្តន្ទាទោសបានក្តី។ ទោះបីជាយ៉ាងដូច្នេះក្តី Justice Wilcox បានបញ្ជាក់ថា "វាពុំទាន់គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការនិយាយថា *តាមច្បាប់អន្តរជាតិ* ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិមួយអាចផ្តន្ទាទោសបានក្នុងតុលាការជាតិ ទោះបីក្នុងច្បាប់ជាតិពុំមានចែងថាទង្វើនោះអាចផ្តន្ទាទោសបានក្តី។ ប្រសិនបើអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាអាចផ្តន្ទាទោសបាននៅប្រទេសអូស្ត្រាលីដោយសំអាងថា វាជាឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ គេត្រូវបង្ហាញឱ្យឃើញថា *ច្បាប់អូស្ត្រាលី* ពិតជាបានអនុញ្ញាតឱ្យផ្តន្ទា

---

[30] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* កថាខណ្ឌ២០ (យោបល់របស់ Wilcox J.) ។

ទោសមែន[31]"។

២០. ការអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក របស់កម្ពុជា ពុំមែនមានន័យថាជាការយកច្បាប់ជាតិដាក់ប្រកាសអោយប្រើដែលចាំបាច់សម្រាប់អនុសញ្ញា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មកអនុវត្តដោយផ្ទាល់ក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចំពោះអំពើដែលបានកើតឡើងមុនពេលមានការអនុម័តច្បាប់នេះឡើយ។ មាត្រា ១ និងមាត្រា ២ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ចែងថាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បី "ជំនុំជម្រះ...ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ... ច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ និងទម្លាប់អន្តរជាតិ និងការរំលោភទៅលើអនុសញ្ញាអន្តរជាតិដែលប្រទេសកម្ពុជាទទួលស្គាល់..."។ ថ្វីបើក្នុងមាត្រាទាំងនេះ មានការបរិយាយទៅដល់អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ និងមានពាក្យថា "ទម្លាប់" ក្តី ក៏គេពុំអាចអនុវត្តជាប្រតិសកម្មនូវអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិនៅកម្ពុជាបានឡើយ។ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក ត្រូវបានអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០០១ ដូច្នេះច្បាប់នេះអាចត្រឹមតែរាប់បញ្ចូលនូវអនុសញ្ញា និងច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទាក់ទិននឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រព្រឹត្តក្រោយឆ្នាំ២០០១ប៉ុណ្ណោះ។ ការអនុញ្ញាតឱ្យច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតឱ្យមាន អ.វ.ត.ក អនុវត្តជាប្រតិសកម្មនូវអនុសញ្ញា ឬរាប់បញ្ចូលនូវច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលមានក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ គឺជាការរំលោភគោលការណ៍ *គ្មានបទល្មើស បើគ្មានច្បាប់ចែង*[32] និងច្បាប់កម្ពុជា។

i. អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនអាចយក មកអនុវត្តនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយផ្ទាល់បានទេ

២១. អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយ

---

[31] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, កថាខណ្ឌ២១-២២ (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

[32] *សូមមើល ជាឧទាហរណ៍* Senegal, Cour de Cassation, Souleymane Guengueng et autres Contre Hissène Habré, Arrêt no. 14, ចុះថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០១។ East Timor, តុលាការឧទ្ធរណ៍, Armando dos Santos, សេចក្តីសម្រេចបុគ្គសម្ព័ន្ធដែលអាចអនុវត្តន៍ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ ទំព័រ១៤ ដែលតុលាការបានលើកឡើងថា "ទោះបីជាអំពើដែលបានប្រព្រឹត្តដោយចុងចោទក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ មានឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ដែលមានចែងក្រោមផ្នែក ៥.១(ក) នៃ UNTAET Regulation 200/15, ចុងចោទមិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសក្រោម និង ផ្តន្ទាទោសផ្អែកទៅលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនេះទេ ដែលមិនមាននៅលើកាលបរិច្ឆេទដែលអំពើទាំងនេះត្រូវបានប្រព្រឹត្ត និង ដូចអ្វីដែលបានបញ្ជាក់ មិនអាចត្រូវបានអនុវត្តជាប្រតិសកម្មទេ"។

ផ្ទាល់បានទេ[33]។ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះ មិនមានអានុភាពស្វ័យអនុវត្ត បានទេ[34] ហើយប្រទេសកម្ពុជា ក៏មិនបានអនុម័តច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើណាមួយដែលអាច ឱ្យយកអនុសញ្ញានេះមកអនុវត្តនៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំពី ១៩៧៥-១៩៧៩ បានដែរ។ ប្រសិនបើប្រទេស កម្ពុជាអនុវត្តតាមប្រព័ន្ធឯកនិយមវិញ (monist system) ដែលពេលនោះរដ្ឋទទួលយក ច្បាប់អន្តរជាតិឱ្យក្លាយទៅជាប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិក៏ដោយ៖

> ក៏ការផ្តល់សច្ចាប័ន ឬទទួលយកចំពោះសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ នាំឱ្យទទួលស្គាល់បទដ្ឋាន នៃសន្ធិសញ្ញានេះទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ និងធ្វើឱ្យបទដ្ឋានទាំងនោះអាចយកមកអនុវត្តដោយ ផ្ទាល់នៅចំពោះមុខតុលាការជាតិបាន ....។ យ៉ាងណាក៏ដោយ សន្ធិសញ្ញាមួយអាចត្រូវ យកមកអនុវត្តនៅក្នុងច្បាប់ជាតិ ដោយសំអាងទៅលើមូលដ្ឋាននេះបាន តែក្នុងករណីដែល សន្ធិសញ្ញានោះជាសន្ធិសញ្ញាមាន "អានុភាពស្វ័យអនុវត្ត" ច្រើនប៉ុណ្ណាតែប៉ុណ្ណោះ។ ... បទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុង ច្បាប់ជាតិបានដោយងាយៗ ដោយមិនមានច្បាប់បន្ថែមខ្លះទៀតបាននោះទេ។ អាស្រ័យ ហេតុនេះ នៅក្នុងស្មារតីទូទៅ សន្ធិសញ្ញានេះមិនអាចអនុវត្តដោយឯងៗបាននោះទេ[35]។

២២. មាត្រាទី ៥ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ តម្រូវឱ្យបណ្តារដ្ឋទាំងឡាយប្រតិបត្តិ តាមច្បាប់ជាតិ ដើម្បីផ្តល់អនុភាពដល់បញ្ញត្តិនានានៃអនុសញ្ញានេះ[36]។ ប៉ុន្តែ ប្រទេសកម្ពុជា មិន អនុម័តច្បាប់ជាតិដើម្បីដាក់បញ្ចូលអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះទេ[37]។ ហើយ

---

[33] "ជាទូទៅ សន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្ស ក៏ដូចជាច្បាប់អន្តរជាតិជាទូទៅដែរ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា មិនអាចយកមក អនុវត្ត ដោយ ផ្ទាល់ *ដោយខ្លួនឯងបានទេ*" ។ FERDINANDUSSE, AT 132 ។

[34] *តុលាការជាតិជាចុងក្រោយចាប់ផ្តើមកាត់ទោសអំពើប្រល័យពូជសាសន៍* ទំព័រ៦២។ *សូមមើលផងដែរ* MALCOLM N. SHAW QC, INTERNATIONAL LAW 263 (បោះពុម្ពលើកទី៥ ឆ្នាំ២00៣)។

[35] WILLIAM A. SCHABAS, អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ (GENOCIDE IN INTERNATIONAL LAW 341) (Cambridge University Press 2003) [បន្ទាប់ពីនេះទៅ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ (GENOCIDE IN INTERNATIONAL LAW)] ។

[36] មាត្រា៥ ចែងថា៖ "ភាគីចុះកិច្ចសន្យាទទួលអនុម័ត ស្របជាមួយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ខ្លួននូវច្បាប់ចាំបាច់ដើម្បីផ្តល់សុពលភាព ដល់ដល់បទប្បញ្ញត្តិនៃអនុសញ្ញាបច្ចុប្បន្ន និង ជាពិសេស ដើម្បីកំណត់ការផ្តន្ទាទោសដ៏មានប្រសិទ្ធភាពចំពោះជនណាដែលមាន ពិរុទ្ធភាពក្នុងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ឬក្នុងអំពើណាផ្សេងទៀត ដូចដែលបានរៀបរាប់ក្នុងមាត្រា III"។

[37] *សូមមើល* អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ លេខយោងចុងទំព័រ ៣៤)GENOCIDE IN INTERNATIONAL LAW, fn. 34), ដែលប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានដាក់ចូលទៅក្នុងបញ្ជីជារដ្ឋមួយ ក្នុងចំណោមរដ្ឋទាំងឡាយ

បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយនៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ដែលនៅជាធរមាននាពេលដែលសកម្មភាពនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឡើង មិនបានសំអាងទៅលើការដាក់បញ្ចូលអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះដែរ[38]។ មានប្រទេសមួយចំនួនធំមិនទាន់បានដាក់បញ្ចូលពាក្យពេចន៍ នៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ទៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួននៅឡើយទេ។ ហើយការកត់ត្រានាពេលថ្មីៗនេះ នៃការផ្តន្ទាទោសដោយតុលាការជាតិ បង្ហាញឱ្យឃើញថា កង្វះខាតនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌក្នុងបណ្តារដ្ឋទាំងនេះ បាននាំឱ្យអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់នៅក្នុងច្បាប់ជាតិនោះឡើយ[39]។

២៣. ទោះបីប្រទេសកម្ពុជា បានយល់ព្រមទទួលយកអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ កាល

ដែលមិនមានច្បាប់ជាតិដាក់ប្រកាសអោយប្រើសម្រាប់អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍។ ក្នុងពេលឆាប់ៗខាងមុខនេះ កម្ពុជានឹងអនុម័តក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី។ *សូមមើល* អត្ថបទរបស់ Chun Sakada *រដ្ឋសភាជាតិអនុម័តក្រមព្រហ្មទណ្ឌ* អត្ថបទព័ត៌មាន VoA ចុះថ្ងៃទី ១២ តុលា ២០០៩ ដែលអាចរកបាននៅគេហទំព័រ http://www.voanews.com/khmer/2009-10-12-voa9.cfm?renderforprint=1. ។ មាត្រា ១៨៣ ដល់ ១៨៧ នៃក្រមថ្មីនេះមានពិគ្រោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍។ ការអនុម័តនូវច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ ពិតណាស់មិនអាចអនុញ្ញាតអោយមានការអនុវត្តប្រតិសកម្មចំពោះអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគេចោទថាបានកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៩។

[38] វាគួរត្រូវបានកត់សម្គាល់ថា នៅចន្លោះពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ និង ថ្ងៃទី៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ មានរដ្ឋធម្មនុញ្ញពីរបានចូលជាធរមាន។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបសាធារណៈរដ្ឋខ្មែរ (១៩៧០-១៩៧៥) រដ្ឋធម្មនុញ្ញមួយត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅថ្ងៃទី១០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧២។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីមួយមិនត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើរហូតដល់ថ្ងៃទី៥ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៦ ក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (១៩៧៥-១៩៧៩)។ *សូមមើល អត្ថបទរបស់* RAOUL M. JENNAR ក្រោមចំណងជើងថា រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា (ពីឆ្នាំ ១៩៥៣ ដល់ ១៩៩៣) ទំព័រ ៥៧-៦៨ និង ៨១ (White Lotus, 1995) ។

[39] *សូមមើល តុលាការជាតិនានាចុងក្រោយចាប់ផ្តើមចោទប្រកាន់ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍* នៅទំព័រ ៦២។ ឧទាហរណ៍ដ៏ល្អមួយអាចត្រូវបានគេឃើញតាមរយៈ ព្រឹទ្ធសមាជិកអាមេរិច William Proxmire (ស្លាប់)។ ថ្វីបើសហរដ្ឋអាមេរិចបានចុះហត្ថលេខាលើអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ កាលពីថ្ងៃទី ១១ ធ្នូ ១៩៤៨ អាមេរិចមិនបានផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញានេះ ឬបង្កើតនូវច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើ (Implementing legislation) ដើម្បីអោយឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍នៃអាចត្រូវបានគេចោទប្រកាន់នៅសហរដ្ឋអាមេរិច រហូតដល់ថ្ងៃទី ២៥ វិច្ឆិកា ១៩៨៨។ ចាប់ផ្តើមពីឆ្នាំ ១៩៦៧ William Proxmire បានធ្វើសុន្ទរកថា រៀងរាល់ថ្ងៃនៅរាល់កិច្ចប្រជុំសភា ដែលជាសរុបមានចំនួន ៣២១១ សុន្ទរកថា អំឡុងពេលជាង ២១ ឆ្នាំ ក្រោយមករដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិចបានផ្តល់សច្ចាប័នដល់អនុសញ្ញានេះ និងអនុម័តនូវច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍របស់ Proxmire ផ្ទាល់។ *សូមមើល* Wisconsin Historical Society website គេហទំព័រដែលអាចរកបាននៅ http://www.wisconsinhistory.org/turningpoints/search.asp?id=1512.

ពីថ្ងៃទី ១៤ តុលា ១៩៥០[40] ក៏ដោយ ក៏ហាក់ដូចជាថា ប្រទេសកម្ពុជាមិនមែនជាភាគីមួយទៅនឹងអនុសញ្ញានេះទេ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ហេតុដូច្នេះ អនុសញ្ញានេះមិនអាចយកមក អនុវត្តបានទេ។ ចំនុចត្រង់នេះគឺដោយសារ ប្រទេសកម្ពុជាបានយល់ព្រមទទួលយកអនុសញ្ញានេះ នៅពេលដែលខ្លួនស្ថិតនៅក្រោមអាណានិគមបារាំងនៅឡើយ។ ប្រទេសកម្ពុជាបានទទួលឯករាជ្យរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃ ៩ វិច្ឆិកា ១៩៥៣[41]។ "អនុសញ្ញានេះមិនមាននិយាយទាំងអស់អំពីវិធានទាំងឡាយដែលអាចអនុវត្តចំពោះរដ្ឋទាយាទ/រដ្ឋដែលឡើងកាន់កាប់ដំណែងបន្តពីរដ្ឋមុន (State succession)[42]"។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ វិធានទូទៅដែលត្រូវបានគេសំអាងថាជា គោលការណ៍ "clean slate" គឺថាបណ្តារដ្ឋឯករាជ្យថ្មីៗមិនក្លាយជាភាគីមួយទៅនឹងអនុសញ្ញាណាមួយ ដោយសារតែត្រឹមតែហេតុផលមួយថា អនុសញ្ញានេះបានចូលជាធរមាននៅមុនកាលបរិច្ឆេទឡើងស្នងបន្តនោះ[43]។ មានការជំទាស់តវ៉ាថា មិនគួរយកគោលការណ៍នេះមកអនុវត្តចំពោះអនុសញ្ញាទាំងឡាយស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សនោះទេ ប៉ុន្តែ បញ្ហានេះមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅឡើយនោះទេ[44]។ បើទោះបីប្រទេសកម្ពុជាបានសំអាងទៅលើអនុសញ្ញានេះដែលនៅមុនអំឡុងពេលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ដែលស្ថិតនៅ

---

[40] *សូមមើល* http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=UNTSONLINE&tabid=2&mtdsg_no=IV-1&chapter=4&lang=en#Participants. ប្រសិនបើអនុសញ្ញានោះមិនកំណត់តាមបែបផ្សេងទេ នោះការចូលរួមមានប្រសិទ្ធភាពដូចគ្នាទៅនឹងការផ្តល់សច្ចាប័នដែរ។ *សូមមើល* AUST នៅទំព័រ ៩០។

[41] *សូមមើល* Kenneth T. So, *The Road to Khmer Independence*, មាននៅមជ្ឈមណ្ឌលព័ត៌មានកម្ពុជា, http://www.cambodia.org/facts/?page=independence.

[42] អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ (GENOCIDE IN INTERNATIONAL LAW), ទំព័រ ៥០៨ ។

[43] MALCOLM N. SHAW QC, INTERNATIONAL LAW 882 (ប្រែសម្រួលលើកទី៥ ឆ្នាំ២00៣) ។ អត្ថបទរបស់ JAMES CRAWFORD ស្តីពី ការបង្កើតរដ្ឋនៃច្បាប់អន្តរជាតិ 309 (Oxford University Press, 2000)។ វិធានទូទៅនេះត្រូវបានកែប្រែនៅក្នុងមាត្រា ១៦ នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនស្តីពីរដ្ឋស្នងបន្ត ទាក់ទងនឹងសន្ធិសញ្ញានេះ ដែលបានចូលជាធរមាននៅថ្ងៃទី ៦ វិច្ឆិកា ១៩៩៦។ អង្គការសហប្រជាជាតិ *Treaty Series*, vol. 1946ទំព័រ ៣។

[44] ប្រទេសស៊ែប៊ី (Serbia) បានសួរថាតើប្រទេសបូស្នៀ (Bosnia) គឺជាភាគីមួយនៃអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែរឬយ៉ាងណា នៅក្នុងរឿងក្តីនៅចំពោះមុខតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ("ICJ"), ប៉ុន្តែ ICJ បានបដិសេធមិនទទួលយកគោលជំហរផ្លូវការទៅលើបញ្ហានោះទេ។ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ (GENOCIDE IN INTERNATIONAL LAW, AT 509) ។ "ហេតុដូច្នេះ បញ្ហានៃពាក្យ៖ ការអនុវត្តបន្តនៃសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្ស នៅក្នុងដែនកំណត់នៃរដ្ឋមុន ដោយមិនគិតដល់ការទទួលបន្ត គឺពិតជាស្ថិតក្រោមការពិចារណាដ៏ច្បាស់លាស់។ ថាតើគោលការណ៍នេះត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅពេលបច្ចុប្បន្នមិនច្បាស់លាស់យ៉ាងណានោះ" សូមមើល MALCOLM N. SHAW QC, INTERNATIONAL LAW 889 (ប្រែសម្រួលលើកទី៥ ឆ្នាំ២00៣)។

ក្រោយយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អវតក) [45] ដែលហាក់ចង់បង្ហាញឲ្យឃើញថាប្រទេសកម្ពុជាខ្លួនឯងបានជាប់កាតព្វកិច្ចទៅនឹងអនុសញ្ញានេះក៏ដោយ ក៏ការសំអាងនេះមិនបានកើតឡើងឡើយរហូតទាល់ដល់ក្រោយអំឡុងពេលនៃបញ្ហានោះ។ ការដែលប្រទេសកម្ពុជាមិនបាននិយាយយោងទៅអនុសញ្ញានេះ នៅចន្លោះពីពេលទទួលបានឯករាជ្យភាព និង ចុងបញ្ចប់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែលខ្លួនមិនបានអនុម័តច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើណាមួយ ដើម្បីផ្តល់អានុភាពដល់អនុសញ្ញានេះ ស្តែងឲ្យឃើញថា ប្រទេសកម្ពុជាមិនបានពិចារណាថា ខ្លួនជាប់កាតព្វកិច្ចនោះទេ។ ប្រសិនបើប្រទេសកម្ពុជាមិនជាប់កាតព្វកិច្ចទៅនឹងអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នៅក្នុងអំឡុងពេលពីឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ទេ នោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានកើតឡើងនៅក្នុងពេលនោះ មិនអាចត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយសំអាងទៅលើអនុសញ្ញានេះបានឡើយ។

២៤. អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចធ្វើជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តន្ទាទោសពីសំណាក់តុលាការជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានឡើយ ដោយហេតុថា ប្រទេសកម្ពុជាមិនមានច្បាប់ដាក់ប្រកាសអោយប្រើអនុសញ្ញានេះ នៅពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាកើតមានឡើង ហើយរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាក៏មិនបានអនុញ្ញាតឲ្យមានការអនុវត្តដោយផ្ទាល់របស់អនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍នោះដែរ។ ដូចគ្នានេះដែរ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តន្ទាទោសពីសំណាក់តុលាការជាតិបានទេ ប្រសិនបើអនុសញ្ញានេះមិនបានចូលជាធរមាន នៅពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើងនោះទេ។

ii. ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ រួមទាំង *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយផ្ទាល់បាននោះទេ

១. តុលាការកម្ពុជាមិនអាចយកច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់បានទេ

២៥. ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មិនអាចអនុវត្ត

[45] ឧទាហរណ៍ អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ត្រូវបានយោងទៅនឹងក្រឹត្យច្បាប់ (Decree Laws) លេខ១ មាត្រា៨។ ទោះជាយ៉ាងណា ច្បាប់ទាំងនេះត្រូវបានអនុម័តក្រោយចុងបញ្ចប់នៃអំឡុងពេលដែល អ.វ.ត.ក មានយុត្តាធិការ។ *សូមមើល ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជា* DOCUMENTS FROM THE TRIAL OF POL POT AND IENG SARY 47 (Howard J. De Nike, John Quigley & Kenneth J. Robinson eds., University of Pennsylvania Press, 2000).

នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយផ្ទាល់បានទេ។ នោះពេលណាដែលច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវបានយកសំអាងនៅក្នុងតុលាការជាតិ នោះតុលាការជាតិត្រូវពិចារណា ប្រសិនបើ និងនៅក្រោមកាលៈទេសៈណា ដែលប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួនបើកចំហអោយមានការអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបាន។ អវត្តមាននៃសេចក្តីណែនាំជាក់លាក់នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់ ឬ យុត្តិសាស្ត្រជាតិរបស់ខ្លួនទេនោះ តុលាការជាតិមិនមានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ[46]។ ដោយហេតុថា ប្រទេសកម្ពុជាប្រកាន់យកនូវប្រព័ន្ធទ្វិកនិយម (dualist system) នោះរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឬច្បាប់ជាតិរបស់កម្ពុជា ត្រូវតែមានចែងអំពីវិធាននៃទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដើម្បីអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងវិស័យរបស់ជាតិ មុននឹងយកច្បាប់អន្តរជាតិនេះមកអនុវត្តបាន។

២៦. ទាំងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលចូលជាធរមាន នៅពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឡើង មិនដែលបានចែងពីនីតិវិធីស្តីពីការដាក់បញ្ចូលច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ទៅក្នុងច្បាប់ជាតិនោះឡើយ។ ហើយរដ្ឋសភាជាតិកម្ពុជាក៏មិនដែលបានអនុម័តច្បាប់ណាមួយដោយមានការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ អំពីការដាក់បញ្ចូលវិធានណាមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ដែលទាក់ទងទៅនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួននោះដែរ។ បន្ថែមទៅលើការដែលថា ការអនុវត្តន៍ដោយផ្ទាល់នូវច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ត្រូវបានហាមឃាត់នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជានោះ គោលការណ៍៖ *គ្មានបទល្មើសទេ បើគ្មានច្បាប់ចែង* (*nullum crimen sine lege*) នៅក្នុងករណីនេះ រាំងចំពោះការយកច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ[47]។

---

[46] *សូមមើល* ANTONIO CASSESE, INTERNATIONAL CRIMINAL LAW 303 (Oxford University Press 2003) [បន្ទាប់ពីនេះយោងដោយ CASSESE] "ជាធម្មតា តុលាការជាតិមិនដំណើរការនីតិវិធីរឿងក្តី សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិទេ តែឈរលើមូលដ្ឋានច្បាប់*ទំនៀមទម្លាប់*អន្តរជាតិ គឺថា ប្រសិនបើឧក្រិដ្ឋកម្មមួយត្រូវបានកំណត់ក្នុងន័យនៃច្បាប់នោះ។ ជាជំនួសពួកគេទំនងជា លក្ខន្តិកៈជាតិដែលកំណត់ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យតុលាការជាតិទៅលើលក្ខន្តិកៈនោះ ឬ ប្រសិនបើសន្ធិសញ្ញាមួយត្រូវបានផ្តល់សច្ចាប័នលើបញ្ហានោះដោយរដ្ឋ ការអនុម័តនៃ *ច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តន៍* អាចឱ្យតុលាការអនុវត្តពេញលេញនូវបទប្បញ្ញត្តិសន្ធិសញ្ញាដែលជាប់ទាក់ទង"។ (គូសបញ្ជាក់ក្នុងច្បាប់ដើម)។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្តី U.S. តទល់ Yousef*, 327 F.3d 56, 91 (2nd Cir. 2003) "ច្បាប់សហរដ្ឋអាមេរិកមិនស្ថិតក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិទេ ឬចាំបាច់ស្ថិតក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិដែលពឹងផ្អែកលើសន្ធិសញ្ញានោះទេ ហើយតាមពិតនោះ អាចប្រឆាំងគ្នាទាំងពីរទៀតផង"។

[47] "គោលការណ៍ប្រទាក់គ្នា[ពីរ] នៃភាពគ្មានបទល្មើសបើមិនមានច្បាប់ចែង (*nullum crimen sine lege*) និងភាពជាក់លាក់ផ្លូវច្បាប់ ជាទូទៅ ត្រូវបានចាត់ទុកថាសំខាន់ខ្លាំងចំពោះរបៀបរៀបរយផ្នែកច្បាប់ ដែលគោលការណ៍ទាំងពីរនេះការពារយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាពមិនឱ្យដាក់បញ្ចូលក្នុងច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងស្រុក សូម្បីតែតាមវិធីនៃការបកស្រាយនៃវិធានទំនៀមទម្លាប់ដែល

២៧. តុលាការនៃប្រទេសបារាំង ដែលប្រព័ន្ធច្បាប់របស់ខ្លួនត្រូវបានប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជាយកមកធ្វើជាគំរូ តាមបានយល់ឃើញថា ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងតុលាការប្រទេសបារាំងដោយផ្ទាល់បានទេ ដោយសារតែកង្វះបទប្បញ្ញត្តិជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ នៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់បារាំងក្នុងការចាត់ទុកថាអំពើដែលពាក់ព័ន្ធជាបទល្មើស។ ជាឧទាហរណ៍ នៅក្នុងរឿងក្ដីរវាង *Rapporteurs sans Frontières* *តទល់នឹង* *Mille Collines* សាលាឧទ្ធរណ៍នៃប្រទេសបារាំងបានលើកឡើងថា ខ្លួនខ្វះយុត្តិសាស្ត្រសម្រាប់បទល្មើសអន្តរជាតិផ្សេងៗ ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយជនបរទេស នៅឯក្រៅប្រទេស ដោយសារតែ "ការអវត្តមានច្បាប់ជាតិ នោះទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មិនអាចមានអានុភាពក្នុងការពង្រីកយុត្តាធិការក្នុងលំហរ (extraterritorial jurisdiction) របស់តុលាការប្រទេសបារាំងបានឡើយ"[48]។

២៨. វិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នាមួយ ដែលច្រានចោលការអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដោយផ្ទាល់ ត្រូវបានអនុវត្តតាមដោយតុលាការកំពូលប្រទេសហូឡង់ នៅក្នុងរឿងក្ដី *Bouterse* ដែលបានសម្រេចជំទាស់ទៅនឹងការអនុវត្តន៍ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ដោយផ្ទាល់ ថាជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការចោទប្រកាន់អំពើល្មើសអន្តរជាតិ នៅក្នុងតុលាការជាតិ។ សាលដីកានេះបានលើកឡើងថា ការអនុវត្តន៍ដោយផ្ទាល់បែបនេះអាចនាំឱ្យមានការគំរាមកំហែងដល់ទ្រឹស្ដីដែលថា *គ្មានបទល្មើសទេ បើគ្មានច្បាប់ចែង* (*nullum crimen sine lege*)[49]។ ការយល់ឃើញប្រហាក់ប្រហែលគ្នានេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយតុលាការប្រទេសអាឡឺម៉ង់[50] ប្រទេសស្វីស[51] និងប្រទេសមួយចំនួនទៀត។ វិទ្យាស្ថាន

មិនមានចែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក៏ដោយ។ ... ដូច្នេះការអនុម័តច្បាប់ស្ដីពីការអនុវត្តន៍ គឺជាតម្រូវការសកល សម្រាប់ការអនុវត្តន៍គោលការណ៍ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិណាមួយ ក្នុងរបៀបរៀបរយផ្នែកច្បាប់ជាតិ" (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។ Simonetta Stirling-Zanda, *The Determination of Customary International Law in European Courts (France, Germany, Italy, The Netherlands, Spain, Switzerland)*, 4 NON STATE ACTORS AND INT'L L. 3, 6 (2004) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

48 Gabriele Olivi, *The Role of National Courts in Prosecuting International Crimes: New Perspectives*, 18 SRI LANKA J. INT'L L. 83, 87 (2006) *ដកស្រង់ រឿងក្ដី* *Reportiers sans Frontières* *តទល់នឹង* *Mille Collines*, សាលាឧទ្ធរណ៍ក្រុង Paris, សាលក្រម, ចុះថ្ងៃទី៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៥ នៅទំព័រ ៤៨-៥១។

49 FERDINANDUSSE, ទំព័រ៦៩។

50 គោលការណ៍នីត្យានុកូលភាពក្នុងច្បាប់អាល្លឺម៉ង់ ជាក់ស្ដែងមិនរាប់បញ្ចូលការអនុវត្តន៍ដោយផ្ទាល់ទូទៅ នៃបទល្មើសអន្តរជាតិទាំងអស់ ថាតើបទល្មើសទាំងនោះមាននៅក្នុងទំនៀមទម្លាប់ ឬអនុសញ្ញាយ៉ាងណានោះទេ ។ ដូចយោងខាងលើ ទំព័រ៤០។

51 សាលាឧទ្ធរណ៍យោធាប្រទេស Swiss បានលើកឡើងក្នុងឆ្នាំ២000 ថា ទំនៀមទម្លាប់ឧក្រិដ្ឋតួបនីយកម្មនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍មិនអាចអនុវត្ត ដោយមិនមានវិធានច្បាស់លាស់នៃសំអាងដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានការអនុវត្តរបស់ខ្លួននៅពេលដែលអំពើដែលបានចោទប្រកាន់ ត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង។ *ដូចជើងទំព័រខាងលើ ទំព័រ* ៤0-៤១។

Max Planck បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវមួយដែលមានចំណងជើងថា *ការផ្តន្ទាទោសបទល្មើសអន្តរជាតិដោយតុលាការជាតិ*។ ឯកសារពិភាក្សាពីលទ្ធផលនៃការសិក្សានេះបានបង្ហាញថា៖

> គ្មានប្រទេសណាមួយដែលស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ [៣៥ រដ្ឋ] នៅក្នុងគម្រោង MPI ជ្រើសរើសយកការផ្តន្ទាទោសអ្នកប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ដោយគ្រាន់តែអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិទំនៀមទម្លាប់តែមួយមុខនោះទេ។ ក្នុងវិធីផ្សេងៗគ្នា បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ ត្រូវបានតម្រូវឱ្យយកមកធ្វើមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តន្ទាទោសដោយតុលាការជាតិ[52]។

២៩. ជាទូទៅ ការពិភាក្សាយ៉ាងល្អិតល្អន់ទៅលើការអនុវត្តន៍ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសដទៃទៀត[53] បង្ហាញឱ្យឃើញថា កសចស មិនត្រូវបានគេផ្តល់អំណាចអោយអនុវត្តច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដោយផ្ទាល់ ក្នុងពេលមិនមានច្បាប់ជាតិដាក់ប្រកាសអោយប្រើនោះទេ។ ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនឹងអាចអនុវត្តបានដោយផ្ទាល់ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានតែក្នុងករណី ដែលច្បាប់នេះត្រូវបានប្រតិបត្តិយ៉ាងហ្មត់ចត់ តាមរយៈច្បាប់កម្ពុជាតែប៉ុណ្ណោះ។

៣០. សូម្បីតែឧបមាថា រដ្ឋនីមួយៗមានកាតព្វកិច្ចផ្តន្ទាទោសអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ នៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយនេះជាកាតព្វកិច្ចដែលមិនបានដោះស្រាយឱ្យបានច្បាស់លាស់[54] ករណីយកិច្ចនេះមិនដាក់បន្ទុកដល់ កសចស នោះទេ ប៉ុន្តែ ជាបន្ទុករបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទៅវិញទេ។ នៅក្នុងបណ្តាសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ "បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិ។ តុលាការខ្លួនឯងមិនអាចសម្រេចអំពីអត្ថិភាពនៃ *បទល្មើសមួយជាថ្មី* (de novo)

---

[52] *សូមមើល* Helmut Kreicker, *National Prosecution of Genocide from a Comparative Perspective*, 5 INT'L CRIM. L. REV. 313, 320 (2005) ។

[53] *សូមមើល* ឧបសម្ព័ន្ធ ខ ភ្ជាប់នឹង *រឿងក្តី អៀង សារី* សំណុំរឿងលេខ ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស សេចក្តីសង្កេតបន្ថែមរបស់លោក អៀង សារី ស្តីពីការអនុវត្តទ្រឹស្តីសហកម្មឧក្រិដ្ឋកម្មរួម នៅ អ.វ.ត.ក ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ចំពោះសេចក្តីអត្ថាធិប្បាយរួម ស្តីពីការអនុវត្តន៍ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅក្នុងតុលាការជាតិ។

[54] "ក្រៅពីមិនមានវិធានទំនៀមទម្លាប់ ជាមួយនឹងមាតិកាទូទៅ មិនមានគោលការណ៍អន្តរជាតិអាចត្រូវបានរកឃើញថាអាចប្រហែលជាត្រូវសំអាងទៅលើ ដើម្បីបញ្ជាក់ថាកាតព្វកិច្ចក្នុងការកាត់សេចក្តីឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ បានធ្វើឱ្យច្បាស់ឡើងក្នុងសហគមន៍អន្តរជាតិ"។ CASSESE, ទំព័រ៣០២។

ដែលមិនបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ដែលត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើដោយអង្គនីតិប្រតិបត្តិនោះទេ”[55]។ ហេតុដូច្នេះ កាតព្វកិច្ចតាមការសន្ធតណាមួយនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិក្នុងការផ្តន្ទាទោសអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ គឺជាភារៈរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងនាមជារដ្ឋមួយ មិនមែនជាបន្ទុករបស់ ក.ស.ច.ស នោះឡើយ។

២. ការដែលអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានសំអាងថាទទួលបានឋានៈជា វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (*jus cogens*) មិនមានន័យថា គេអាចយកវាមកអនុវត្តដោយផ្ទាល់បាននៅក្នុងតុលាការកម្ពុជានោះទេ

៣១. *វិធានដាច់ខាត* (*Jus cogens*) ត្រូវបានឱ្យនិយមន័យថាជា “វិធាននៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់ ដែលមិនអាចបដិសេធចោលដោយសន្ធិសញ្ញា ឬតាមការស្រុះស្រួលនោះទេ ប៉ុន្តែ តាមរយៈការបង្កើតវិធានទំនៀមទម្លាប់បន្តបន្ទាប់មួយផ្សេងពីនេះតែប៉ុណ្ណោះ”[56]។ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់ថា ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍គឺជា បទដ្ឋានដាច់ខាត*ដែលមានលក្ខណៈជាវិធានអាជ្ញា*នៃច្បាប់អន្តរជាតិ (*jus cogens* peremptory norm) តាំងពីដើមទសវត្សឆ្នាំ ១៩៥១ មកម្ល៉េះ[57]។ យ៉ាងណាក៏ដោយ ចរិតជា*វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ <u>មិនកែប្រែ</u>បញ្ហាដែលថា ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ មិនអាចយកមកអនុវត្តនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាដោយផ្ទាល់បានទេ។

> ការអនុវត្តនៅកម្រិតជាតិ និងអន្តរជាតិ ទាក់ទងទៅនឹងផលវិបាកច្បាប់ជាតិនៃបទដ្ឋានដាច់ខាត (peremptory norm) របស់ច្បាប់អន្តរជាតិ ត្រូវបានគេព្យាយាមបែងចែក ហើយជាញឹកញាប់តែងតែមិនច្បាស់ និងបានផ្តល់ហេតុផលពិបាកទទួលយកបាន។ កង្វះការវិភាគ និងកំហុសជាក់ស្តែងនៅក្នុងសាលក្រម/សាលដីកាជាច្រើន ជាពិសេស សាលក្រម/សាលដីការបស់តុលាការជាតិ បានកាត់បន្ថយតម្លៃអំណាច

---

[55] *សូមមើល* អត្ថបទរបស់ Ilias Bantekas, ក្រោមចំណងជើងថា *Reflections on Some Sources and Methods of International Criminal and Humanitarian Law,* 6 INT'L CRIM. L. REV. 121, 125 (2006) ។

[56] IAN BROWNLIE, PRINCIPLES OF PUBLIC INTERNATIONAL LAW 510 (Oxford University Press, ប្រែសម្រួលលើកទី៧ ឆ្នាំ២00៨)

[57] *ការទុកបម្រុងអនុសញ្ញាស្តីពីការការពារ និងការផ្តន្ទាទោស នៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍* (យោបល់ណែនាំ) របាយការណ៍ ICJ 15 (1951), ទំព័រ២៣។ លទ្ធិសិស្ស និងយោបល់តុលាការ បានគាំទ្រថា អង្គនៃបទដ្ឋានសមរម្យ *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (jus cogens),* បង្កើតគោលការណ៍លើសលុបនៃច្បាប់អន្តរជាតិ។

របស់សាលក្រម/សាលដីកាទាំងនោះយ៉ាងច្រើន។ និន្នាការប្រយ័ត្នប្រយែងមួយត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថា ជាការទទួលយកជំហរឯកសិទ្ធិចំពោះបទដ្ឋាននានានៃ *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* (*jus cogens* norms) នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិ ប៉ុន្តែ ការមិនមានការអនុវត្តដ៏រឹងមាំរបស់រដ្ឋ នោះវិធានឆ្លើយតបនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហាក់ដូចជាមាននៅក្នុងដំណាក់កាលបង្កើតឡើង (ថ្មីៗ) តែប៉ុណ្ណោះ[58]។

៣២. ការនិយាយថាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ជា *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* (*Jus cogens*) មានន័យថា រដ្ឋនីមួយៗមានកាតព្វកិច្ចមិនចូលរួមនៅក្នុងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទេ។ ឋានៈដាច់ខាត (peremtory) នៃកាតព្វកិច្ចឆ្លើយតបដើម្បីផ្តន្ទាទោសមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅឡើយទេ[59]។ ឋានៈនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ដែលមានលក្ខណៈជា *បទដ្ឋានដាច់ខាត* <u>អាច</u>ប៉ះពាល់ដល់លទ្ធភាពរបស់រដ្ឋ ក្នុងការប្រើប្រាស់នូវយុត្តាធិការក្នុងលំហ (extraterritorial jurisdiction) <u>ប្រសិនបើ</u>រដ្ឋនោះជ្រើសរើសធ្វើបែបនោះ ប៉ុន្តែ <u>នឹងមិន</u>អនុញ្ញាតឱ្យរដ្ឋមានយុត្តាធិការដូចខាងលើនោះទេ <u>ប្រសិនបើ</u>រដ្ឋនោះមានកង្វះខាតផ្សេងពីនេះ[60]។

---

[58] FERDINANDUSSE, ទំព័រ១៦៩។

[59] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ* ទំព័រ ១៨២-៨៥។ *សូមមើលផងដែរ* Michael Scharf, *From the Exile Files: អត្ថបទស្តីពីយុត្តិធម៌ពាណិជ្ជកម្ម សម្រាប់សន្តិភាព (Trading Justice for Peace)*, 63 WASH. & LEE L. REV. 339, 364-367 (2006), ពិភាក្សាអំពី *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (jus cogens)* ប្រភេទនៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងកាតព្វកិច្ចរដ្ឋ៖ "ទោះបីជាមិនមានបញ្ហាដែលថាសមាគមន៍អន្តរជាតិបានទទួលយកថា ការរារាំងប្រឆាំងនឹងការប្រព្រឹត្ត ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិចាត់ទុកជាបទដ្ឋាន *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (jus cogens)* បញ្ហានេះមិនមានន័យថាកិច្ចការ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធត្រូវកាត់ទោសបានទទួលឋានៈសមមូលដំណាលគ្នា។ តាមពិត ភស្តុតាងទាំងអស់គឺផ្ទុយទៅវិញទេ"។

[60] ឧទាហរណ៍ ស្ថានភាពនេះបានកើតឡើងនៅ Netherlands ។ "លក្ខន្តិកៈក្នុងស្រុកគឺ … ចាំបាច់ដើម្បី 'ប្រែក្លាយ' កាតព្វកិច្ចច្បាប់អន្តរជាតិ ទៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ Dutch។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌ Dutch មិនអាចអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិដោយផ្ទាល់ដោយមិនមានការផ្លាស់ប្តូរនោះទេ។ លើសនេះទៀត, ឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិដែលជាប់ទាក់ទង ត្រូវតែបានផ្លាស់ប្តូរក្នុងវិធីនេះនៅពេលដែលពួកគេបានប្រព្រឹត្ត។ <u>វិធាននេះក៏អនុវត្តផងដែរ ទៅលើកាតព្វកិច្ចសន្ធិសញ្ញា សូម្បីតែកន្លែងដែលពួកវាតំណាងឱ្យបទដ្ឋាន</u> *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (jus cogens)*"។ Pita Schimmelpennick van der Oije & Steven Freeland, *យុត្តាធិការសកលនៅ Netherlands – វិធីត្រឹមត្រូវ ប៉ុន្តែក្នុងករណីខុស? Bouterse និង 'December Murders'*, 20 AUSTL. J. HUM. RTS. (2001) មាននៅ៖ http://www.austlii.edu.au/au/journals/AJHR/2001/20.html (ការទាញហេតុសំអាងខាងក្នុងត្រូវបានលុប) (គូសបញ្ជាក់បន្ថែម)។

៣៣. ឧទាហរណ៍មួយនៃករណីនេះអាចរកបាននៅក្នុងរឿងក្ដីរបស់ *Bagaragaza*[61] នៅ ICTR។ ក្នុងរឿងក្ដីដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍បែបនេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានច្រានចោលសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងការស្នើសុំបញ្ជូនដីកាចោទប្រកាន់ទៅឲ្យចក្រភពណ័រវេយ ដោយការលើកឡើងថា ទោះបីជាប្រទេសណ័រវេយបានផ្ដល់សច្ចាប័នទៅលើអនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ កាលពីថ្ងៃទី២២ កក្កដា ១៩៩៤ រួចទៅហើយក្ដី ក៏ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិរបស់ប្រទេសនេះ មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយចែងពីការផ្ដន្ទាទោសអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះទេ[62]។ បញ្ហាគឺ ថាតើប្រទេសណ័រវេយមានយុត្តាធិការ *ratione materiae* ដែរឬយ៉ាងណានោះ។ អង្គជំនុំជម្រះបានលើកឡើងថា ដើម្បីឲ្យខ្លួនមានលទ្ធភាពក្នុងការរកឃើញថាប្រទេសណ័រវេយអាចអនុវត្តយុត្តាធិការ *ratione materiae* គេត្រូវតែបំពេញលក្ខខណ្ឌដែលថា "មានក្របខ័ណ្ឌច្បាប់គ្រប់គ្រាន់ ដែលអាចផ្ដន្ទាទោសចំពោះទង្វើរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយប្រសិនបើរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព ការផ្ដន្ទាទោសដ៏សមស្របមួយគួរត្រូវបានយកមកអនុវត្ត ដោយយោងទៅលើបទល្មើសដែលកំពុងចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះ"[63]។ ទាំងគូភាគីក្ដី ទាំងប្រទេសណ័រវេយ បានសំអាងទៅលើគោលការណ៍នៃយុត្តាធិការជាសកល (the principle of universal jurisdiction) ដើម្បីបង្កើតយុត្តាធិការ។ ទាក់ទិនទៅនឹងបញ្ហានេះ អង្គជំនុំជម្រះបានលើកឡើងថា សញ្ញាណនៃយុត្តាធិការជាសកលអាចអនុវត្តបានចំពោះតែការបង្កើតយុត្តាធិការទៅលើ *ratione loci*[64] (មានន័យថា ដោយសារមូលហេតុនៃទីកន្លែង)[65] គឺមិនមែនចំពោះយុត្តាធិការ

---

[61] *រឿងក្ដីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់. Bagaragaza*, ICTR-2005-86-R11*ស្ទួន*, សេចក្ដីសម្រេចលើញត្តិអយ្យការ សម្រាប់ការយោងទៅនឹងរាជាណាចក្រ Norway – វិធាន១១*ស្ទួន* នៃវិធាននីតិវិធី និងភស្តុតាង ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២00៦។

[62] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, កថាខណ្ឌ ១៦។

[63] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, កថាខណ្ឌ ១២។ *សូមមើលផងដែរ រឿងក្ដីរដ្ឋអាជ្ញា តទល់ Stanković*, IT-96-23/2-PT, សេចក្ដីសម្រេចលើការយោងទៅនឹងករណីក្រោមវិធាន ១១*ស្ទួន* ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២00៥, កថាខណ្ឌ៣២ "ប្រសិនបើករណីនេះនឹងត្រូវយោងទៅ Bosnia និង Herzegovina នឹងមានគ្រោងច្បាប់គ្រប់គ្រាន់ ដែលផ្លាស់ជារឿងឧក្រិដ្ឋនូវអំពើដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់របស់ជនជាប់ចោទ ដើម្បីការចោទប្រកាន់អាចត្រូវបានកាត់សេចក្ដី និងកំណត់ដោយត្រឹមត្រូវ និងដែលកំណត់សម្រាប់ការផ្ដន្ទាទោស។ ដូច្នេះ ចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវពិចារណាថាតើច្បាប់ ដែលអាចអនុវត្តបានក្នុងដំណើរការនីតិវិធីមុខតុលាការរដ្ឋ នឹងអនុញ្ញាតការកាត់សេចក្ដី និងការជំនុំជម្រះរបស់ជនជាប់ចោទ ហើយប្រសិនបើរកឃើញថាមានកំហុស ការផ្ដន្ទាទោសសមរម្យនៃជនជាប់ចោទ សម្រាប់បទល្មើសនៃប្រភេទដែលគាត់កំពុងត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះ"។

[64] សេចក្ដីសម្រេច *Bagaragaz* , កថាខណ្ឌ១៣, ជើងទំព័រ១១។

[65] វចនានុក្រម BLACK'S LAW DICTIONARY 1269 (West Publishing Co, ប្រែសម្រួលលើកទី៧ ឆ្នាំ១៩៩៩)

ទៅលើ *ratione materiae* នោះទេ (មានន័យថា ដោយសារមូលហេតុនៃបញ្ហាពាក់ព័ន្ធ)[66]។ អង្គជំនុំជម្រះបានពិចារណាថា ការដែលច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌប្រទេសណ័រវេយមិនបានធ្វើការផ្តន្ទាទោសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ មានន័យថា អនុសញ្ញាប្រឆាំងនឹងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នេះ មិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេសនេះទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រទេសណ័រវេយមិនអាចប្រើប្រាស់អនុសញ្ញានេះជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការផ្តន្ទាទោសបានឡើយ[67]។ ជាផលវិបាក អំពើដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ចំពោះជនជាប់ចោទមិនអាចផ្តល់លក្ខណៈសម្បត្តិផ្លូវច្បាប់ឱ្យបានពេញលេញនៅក្រោមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌនៃប្រទេសណ័រវេយ ហើយលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់យុត្តាធិការត្រូវបានពិចារណាថា មិនបានបំពេញនោះឡើយ។[68]

៣៤. អាស្រ័យហេតុនេះ ទោះបីជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលទទួលបានឋានៈជា *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* (*jus cogens*) ក៏ដោយ ក៏ឋានៈនេះតម្រូវឱ្យរដ្ឋទាំងឡាយមិនចូលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នោះទេ ក៏ប៉ុន្តែ មិនតម្រូវជាចាំបាច់ឱ្យរដ្ឋទាំងឡាយធ្វើការផ្តន្ទាទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មនេះទេ។ បណ្តារដ្ឋទាំងឡាយមិនអាចសំអាងចរិតលក្ខណៈជា *វិធានអាជ្ញាបញ្ញា* (*jus cogens*) នៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះដើម្បីអនុវត្តយុត្តាធិការខាងលើនេះបានទេ លុះត្រាណាតែប្រព័ន្ធច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួនបានចែងអោយមានយុត្តាធិការនេះ។ ប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជាមិនបានចែងអោយមានបែបនេះទេ។

III. សំណូមពរ

អាស្រ័យទៅលើ ហេតុផលដូចបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណានេះ មេធាវីការពារក្តីសូមសំណូមពរដល់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមេត្តា **បដិសេធចោល**ការយកច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍មកអនុវត្តនៅចំពោះមុខ អវតក ។

---

[66] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*

[67] សេចក្តីសម្រេច *Bagaragaza* កថាខណ្ឌ ១៣ លេខយោងទី ១១ ។

[68] *ដូចជើងទំព័រខាងលើ*, កថាខណ្ឌ១៦។

ឯកសារៈ D240

០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-ក.ស.ច.ស

សូមសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទទួលយកសំណើសុំនេះដោយក្តីគោរព។

ធ្វើនៅភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ថ្ងៃទី ៣០ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០៩

មេធាវី
AVOCAT
ATTORNEY
AT LAW
KINGDOM OF CAMBODIA

អាង ឧត្តម **Michael G. KARNAVAS**

សហមេធាវីរបស់លោក **អៀង សារី**